

Wet tot organisatie van de geautomatiseerde stemming - wet van 11 april 1994

Officieuze coördinatie tot 7 juli 2006

HOOFDSTUK I - Algemene bepalingen

Art. 1.

De Koning kan bij in Ministerraad overlegd besluit beslissen dat voor de kieskringen, de kieskantons of de gemeenten die hij aanwijst, gebruik wordt gemaakt van een geautomatiseerd stelsysteem bij de parlements-, provincieraads-, gemeenteraads- en districtsraadsverkiezingen, de rechtstreekse verkiezing van de leden van de Raad voor maatschappelijk welzijn en van het vast bureau van de Raad voor maatschappelijk welzijn van de randgemeenten bedoeld in artikel 7 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, en van de gemeenten Komen-Waasten en Voeren en voor de vernieuwing van de gewest- en gemeenschapsraden alsook bij de verkiezingen voor de vernieuwing van het Europese Parlement.

Wanneer de Koning voor de provincieraadsverkiezingen gebruik maakt van de in het eerste lid bedoelde mogelijkheid, wordt het geautomatiseerd stelsysteem voor de gemeenteraadsverkiezingen aangewend in alle gemeenten van de aangewezen kieskantons.

Wanneer de gemeenten zelf een geautomatiseerd stelsysteem willen aanschaffen, kan het koninklijk besluit bedoeld in het eerste lid slechts worden genomen voor zover de raden van alle gemeenten van eenzelfde kieskanton daar vooraf over beraadslaagd hebben en beslist hebben een beroep te doen op eenzelfde erkende leverancier.

Art. 2.

§1. Een geautomatiseerd stelsysteem omvat per stembureau:

1° een elektronische stembus;

2° één of meer stemmachines die elk zijn uitgerust met een beeldscherm, een eenheid voor het lezen en registreren van magneetkaarten en een leespen.

Bovendien beschikt elk kantonhoofdbureau, gemeentehoofdbureau of districtshoofdbureau over één of meer elektronische systemen voor de optelling van de stemmen die zijn uitgebracht in de stembureaus die van dat hoofdbureau afhangen.

§2. De systemen voor het geautomatiseerde stemmen, de elektronische systemen voor het optellen van de stemmen en de verkiezingsprogrammatuur bedoeld in artikel 16 kunnen alleen worden gebruikt als zij overeenstemmen met de door de Koning vastgestelde algemene goedkeuringsvoorwaarden, die in elk geval de betrouwbaarheid en de veiligheid van de systemen, alsmede het geheim van de stemming garanderen.

De minister van Binnenlandse Zaken stelt die overeenstemming vast, na advies van het orgaan dat daartoe door de Koning erkend is bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad.

Art. 3.

§1. De stemapparatuur bedoeld in artikel 2, §1, is eigendom van de gemeente, met dien verstande dat de elektronische systemen voor het optellen van de stemmen van een kieskanton

de eigendom zijn van de gemeente die de hoofdplaats van een kanton is.

Onverminderd het eerste lid, wanneer deze apparatuur door de Staat wordt aangeschaft, is de gemeente gehouden hem gedurende een periode van tien jaar die ingaat op de datum waarop de stemapparatuur voor de eerste maal werd gebruikt, jaarlijks een som te storten, waarvan het bedrag door de Koning wordt vastgesteld. Dit bedrag mag niet meer dan 0,50 EUR per verkiezing en per ingeschreven kiezer bedragen. Ingeval van gelijktijdige verkiezingen mag het zeker niet meer dan 1,25 EUR per ingeschreven kiezer bedragen. De betaling van deze som geschiedt via voorafnemingen van ambtswege die worden verricht op de rekening die op naam van de betrokken gemeenten is geopend bij een kredietinstelling die, naargelang van het geval, voldoet aan de vereisten van de artikelen 7, 65 of 66 van de wet van 22 maart 1993 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen. Onverminderd het eerste lid, wanneer de apparatuur door één of meer openbare overheden die geen gemeenten zijn, wordt aangeschaft, wordt de in het vorige lid bedoelde som aan die overheden betaald ten belope van de investeringen die zij elk hebben gedaan en volgens de door de Koning vastgestelde nadere regelen.

Wanneer de apparatuur door de gemeente wordt aangeschaft, komt de Staat in de investeringskosten financieel tussenbeide ten belope van twintig procent ervan volgens de normen die door de Koning zijn vastgesteld in verband met het aantal stembureaus en is de som vermeld in het tweede en het derde lid niet verschuldigd.

§2. De kosten voor onderhoud en opslag van de apparatuur zijn ten laste van de gemeente. De kosten voor bijstand op de dag van de verkiezing zijn ten laste van de Staat.

Ten laste van de Staat blijven evenwel de kosten van prestaties voor onderhoud en opslag gemaakt door ondernemingen ter uitvoering van overeenkomsten die de Staat heeft gesloten vóór de inwerkingtreding van deze wet.

§3. De gemeente is gehouden op eigen kosten alle apparatuur die buiten gebruik is zo spoedig mogelijk te laten herstellen of vervangen. In dit geval blijft de in § 1, tweede en derde lid, vermelde som verschuldigd tot het verstrijken van de termijn bepaald in het tweede lid van dezelfde paragraaf.

§4. De verkiezingsprogrammatuur, de veiligheidscodes, de individuele magneetkaarten en de geheugendragers worden bij elke verkiezing verstrekt door de Minister van Binnenlandse Zaken of zijn gemachtigde.

De in de stembussen gevonden magneetkaarten en de ongebruikte magneetkaarten worden met vermelding van hun oorsprong in de lokalen van de gemeente bewaard, zolang de verkiezing niet definitief geldig of ongeldig is verklaard. De geannuleerde magneetkaarten en de kaarten die aanleiding hebben gegeven tot een ongeldig verklaarde stem, de magneetkaarten met de stemmen uitgebracht bij wijze van test door de voorzitter of de leden van het stembureau voor de opening van het bureau voor de kiezers en de geheugendragers afkomstig van de stembureaus en die welke door het hoofdbureau zijn gebruikt voor het optellen van de stemmen, met uitzondering van die welke zijn gebruikt door het gemeentehoofdbureau, worden met vermelding van hun oorsprong bewaard op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg of van het vreedegerecht, zolang de verkiezing niet definitief geldig of ongeldig is verklaard. De geheugendragers gebruikt door het gemeentehoofdbureau worden met vermelding van hun oorsprong in de lokalen van de gemeente bewaard zolang de verkiezing niet definitief geldig of ongeldig is verklaard.

Art. 4.

De gemeente mag de stemapparatuur voor andere doeleinden gebruiken voor het beheer van de gemeente, op voorwaarde dat deze apparatuur ten minste drie dagen vóór de datum van de verkiezing weer ter beschikking en gebruiksklaar is voor die verkiezing.

Art. 5.

De gemeenten die behoren tot de kieskringen of kieskantons bedoeld in artikel 1, worden uitgesloten van de verdeling van de kosten voor het opmaken van de stembiljetten en voor de werking van de stemopnemingsbureaus alsook van de verdeling van de uitgaven die op grond van de automatisering van de stemming geen betrekking hebben op de stembureaus van de kieskring of het kieskanton.

Art. 5bis.

§1. Bij de verkiezing van de leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat, van het Europees Parlement en van de gewest- en de gemeenschapsraden:

1° kunnen de Kamer van volksvertegenwoordigers, de Senaat en de Brusselse Hoofdstedelijke Raad elk twee effectieve deskundigen en twee plaatsvervangende deskundigen aanwijzen;

2° kunnen de Vlaamse Raad, de Waalse Gewestraad en de Raad van de Duitstalige Gemeenschap elk één effectieve deskundige en één plaatsvervangende deskundige aanwijzen.

Naar aanleiding van de verkiezingen van de leden van de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden, en naar aanleiding van de rechtstreekse verkiezing van de raden voor maatschappelijk welzijn binnen het Vlaamse Gewest, kan het Vlaams Parlement twee deskundigen en twee plaatsvervangers aanwijzen.

Deze aanwijzingen kunnen zowel bij de volledige vernieuwing van elke assemblee gebeuren als bij een herverkiezing die georganiseerd wordt naar aanleiding van de vernietiging van een verkiezing, evenals bij een verkiezing ingevolge een vacature waarin niet kan worden voorzien door het aanstellen van een opvolger.

De personen bedoeld in het eerste en tweede lid vormen het college van deskundigen. Zij wijzen een voorzitter en een secretaris aan in hun midden.

§2. De deskundigen, aangewezen door het Vlaams Parlement, zien toe op de integriteit en de goede werking van alle informaticatechnische aspecten van het kiessysteem. Zij ontvangen van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap het materiaal alsook alle gegevens, inlichtingen en informatie die nodig zijn voor het uitoefenen van de controle.

§3. Uiterlijk vijftien dagen na de sluiting van de stemming en in ieder geval voor de geldigverklaring van de verkiezingen wat de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat, de gewest- en de gemeenschapsraden en het Europees Parlement betreft, bezorgen de deskundigen een verslag aan de minister van Binnenlandse Zaken, aan de federale wetgevende assemblees, de gewest- en gemeenschapsraden. Uiterlijk tien dagen na de sluiting van de stemming en in ieder geval voor de geldigverklaring van de verkiezingen wat de provincieraden, de gemeenteraden, de districtsraden en de raden voor maatschappelijk welzijn betreft, bezorgen zij een verslag aan de minister van Binnenlandse Zaken en aan de federale wetgevende assemblees. Hun verslag kan in het bijzonder aanbevelingen bevatten in verband met het materiaal en de software die werden gebruikt.

Voor wat de provincieraads-, gemeenteraads- en districtraadsverkiezingen betreft, bezorgen de deskundigen, vermeld in §1, tweede lid, een verslag aan de Vlaamse Regering en aan het Vlaams Parlement. Dat verslag kan aanbevelingen bevatten in verband met de te gebruiken informaticasystemen.

§4. De deskundigen zijn tot geheimhouding verplicht. Elke schending van de geheimhoudingsplicht wordt bestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

[Art. 5ter.

§1. Bij de verkiezingen van de leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat, van het Europees Parlement en van de Gewest- en Gemeenschapsraden, kan elke politieke formatie die in een van de beide Kamers vertegenwoordigd is door minstens twee parlementsleden een informaticaspecialist aanwijzen.

§2. Vanaf de veertigste dag voor de verkiezingen, ontvangen de in §1 bedoelde informaticaspecialisten van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken de broncodes van de stemsoftware van de verschillende geautomatiseerde stem- en stemopnemingsystemen voor controle en analyse. Zij krijgen alle gegevens en inlichtingen die nodig zijn voor het uitoefenen van deze controle.

§3. De in §1 bedoelde informaticaspecialisten zijn tot geheimhouding verplicht. Elke schending van de geheimhoudingsplicht wordt bestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.] -

HOOFDSTUK II - Het geautomatiseerd stelsysteem

Art. 6.

Elk stemhokje van het stembureau is uitgerust met een stemmachine.

Art. 7.

§1. Alvorens hij zich naar het stemhokje begeeft, ontvangt de kiezer van de voorzitter van het bureau of van de bijzitter die deze aanwijst, een magneetkaart die de voorzitter of de bijzitter vooraf gebruiksklaar heeft gemaakt door middel van de elektronische stembus.

§2. Om zijn stem uit te brengen, steekt de kiezer eerst de magneetkaart in de gleuf die daartoe is voorzien in de kaartenlees- en registreereenheid van de stemmachine.

Indien verscheidene verkiezingen tegelijk plaatsvinden, stelt de Minister van Binnenlandse Zaken de volgorde vast waarin de stemmen moeten worden uitgebracht.

Wanneer de kiezer, krachtens de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, de taal van de stemverrichtingen kan kiezen, wordt hij eerst verzocht die keuze te bepalen; zij is, na bevestiging ervan, definitief voor alle stemverrichtingen.

Voor de verkiezing van de senatoren en van het Europese Parlement in de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde, alsook voor de verkiezing van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, wijst de kiezer respectievelijk het kiescollege of de taalgroep aan waartoe de lijst behoort waarvoor hij wenst te stemmen en alleen de voor dat kiescollege of die taalgroep voorgedragen lijsten verschijnen vervolgens op het scherm.

§3. In alle gevallen verschijnen het volgnummer en het letterwoord van alle kandidatenlijsten op het scherm, onder voorbehoud van de toepassing van §2, vierde lid.

De kiezer duidt met de leespen de lijst van zijn keuze aan. Door een blanco-stem kan hij ook aangeven dat hij voor geen van de voorgedragen lijsten zijn stem wil uitbrengen.

Nadat de kiezer een lijst heeft gekozen, verschijnen voor die lijst de naam en voornaam van de kandidaten op het beeldscherm. In geval van geautomatiseerde stemming staat voor de naam en de voornaam van iedere kandidaat, het volgnummer van iedere kandidaat.

De kiezer brengt zijn stem uit door de leespen te plaatsen:

1° op de naam van de lijst;

2° op de naam van een of meer kandidaten van dezelfde lijst.

§4. Nadat de kiezer zijn stem heeft uitgebracht overeenkomstig §3, wordt hij verzocht die te bevestigen. Deze bevestiging sluit de stem van de kiezer af voor de beschouwde verkiezing. Zolang de stem niet is bevestigd, kan de kiezer de stemverrichting herbeginnen.

§5. In voorkomend geval wordt de kiezer vervolgens, via informatie die op het beeldscherm verschijnt, verzocht volgens dezelfde procedure te stemmen voor de volgende verkiezing.

Art. 8.

Wanneer de kiezer voor alle verkiezingen heeft gestemd, wordt de magneetkaart teruggegeven door de stemmachine. De kiezer heeft dan de mogelijkheid op het scherm van deze machine de stemmen te visualiseren die hij heeft uitgebracht voor elke verkiezing volgens de in artikel 8bis bepaalde procedure. Daarna overhandigt de kiezer de kaart aan de voorzitter van het bureau of aan de door hem aangewezen bijzitter, die nagaat of de kaart enig merkteken, enig opschrift of enige beschadiging vertoont. Als dat niet zo is, verzoekt hij de kiezer de kaart in de elektronische stembus te steken, waar ze bewaard blijft nadat de informatie die ze bevat op de originele geheugendrager is opgeslagen. De registratie dient in een willekeurige volgorde te geschieden.

De magneetkaart wordt geannuleerd:

1° indien bij het in het eerste lid bedoelde controle een merkteken of opschrift op de kaart werd gemaakt dat de kiezer herkenbaar kan maken;

2° indien de kiezer door een verkeerde manipulatie of door enige andere onvrijwillige beweging, de hem overhandigde kaart heeft beschadigd;

3° indien de registratie van de kaart door de elektronische stembus om welke technische reden ook onmogelijk blijkt.

In de in het vorige lid bedoelde gevallen wordt de kiezer verzocht opnieuw te stemmen met een andere kaart. Indien de magneetkaart bij een tweede poging opnieuw wordt geannuleerd krachtens het vorige lid, 1°, wordt de stem ongeldig verklaard.

Art. 8bis.

Nadat de kiezer voor alle verkiezingen heeft gestemd en de magneetkaart is teruggegeven door de stemmachine, heeft hij de mogelijkheid op het scherm van deze machine de stemmen te visualiseren die hij uitgebracht heeft voor elke verkiezing. De visualisatie gebeurt in de volgorde waarin hij zijn stem heeft uitgebracht.

Art. 9.

De kiezer die moeilijkheden ondervindt bij het uitbrengen van zijn stem, kan zich laten

bijstaan door de voorzitter of door een door hem aangewezen ander lid van het bureau, met uitsluiting van getuigen of elke andere persoon.

Indien de voorzitter of een ander lid van het bureau de werkelijkheid van die moeilijkheden betwist, doet het bureau uitspraak en wordt zijn gemotiveerde beslissing opgenomen in het proces-verbaal.

Art. 10.

§1. Na afloop van de stemming stelt de voorzitter van het stembureau de stembus buiten werking voor latere stemmingen. De gegevens die op de originele geheugendrager zijn opgeslagen, worden gereproduceerd op een andere geheugendrager, die geldt als kopie.

§2. In geval van gelijktijdige provincieraads- en gemeenteraadsverkiezingen worden drie geheugendragers aangelegd, een origineel exemplaar en een kopie bestemd voor het kantonhoofdbureau en een kopie bestemd voor het gemeentehoofdbureau.

De kopie die voor het kantonhoofdbureau is bestemd, geldt ook als kopie voor het gemeentehoofdbureau indien het lezen van de krachtens het vorige lid voor hem bestemde kopie problemen zou opleveren.

§3. In geval van gelijktijdige provincieraads-, gemeenteraads- en districtsraadsverkiezingen worden vier geheugendragers aangelegd, één origineel exemplaar, één kopie bestemd voor het kantonhoofdbureau, één kopie bestemd voor het gemeentehoofdbureau en één kopie bestemd voor het districtshoofdbureau.

Art. 11.

Elke geheugendrager wordt in een aparte omslag gestoken met als opschrift de vermelding dat het om het originele exemplaar of de kopie gaat, de datum van de verkiezing, de identificatie van het stembureau en, naargelang van het geval van het kieskanton, van de gemeente of van het district. Elke omslag wordt verzegeld en op de achterkant ervan wordt de handtekening van de voorzitter, de leden van het bureau en de getuigen, indien zij erom vragen, aangebracht.

Art. 12.

Het proces-verbaal van het stembureau wordt staande de vergadering opgemaakt. Per verkiezing wordt het aantal geregistreerde stemmen vermeld, dat na de stemming wordt aangegeven door de stembus, het aantal geannuleerde magneetkaarten waaronder diegene waarvoor de stemming ongeldig werd verklaard krachtens artikel 8, tweede en derde lid, alsook het aantal ongebruikte magneetkaarten.

In het proces-verbaal worden in voorkomend geval eveneens de moeilijkheden en incidenten vermeld die zich tijdens de stemverrichtingen hebben voorgedaan. De geannuleerde kaarten en de kaarten die aanleiding hebben gegeven tot een ongeldig verklaarde stem enerzijds en de magneetkaarten met de stemmen uitgebracht bij wijze van test door de voorzitter of de leden van het stembureau voor de opening van het bureau voor de kiezers anderzijds worden in aparte verzegelde omslagen gestoken, die bij het proces-verbaal worden gevoegd.

De ongebruikte magneetkaarten worden in een verzegelde omslag gestoken die door de voorzitter van het stembureau wordt overhandigd aan een door het college van burgemeester en schepenen van de gemeente aangewezen persoon.

Art. 13.

De verzegelde stembussen worden onmiddellijk na de stemming overhandigd aan een door het college van burgemeester en schepenen van de gemeente aangewezen verantwoordelijke. Het proces-verbaal en de bijgevoegde omslagen alsook de geheugendragers worden door de voorzitter van het stembureau onverwijld tegen ontvangstbewijs overhandigd aan de voorzitter van het kantonhoofdbureau, behalve de omslag met de kopie van de geheugendrager die bij gelijktijdige gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen voor de voorzitter van het gemeentehoofdbureau is bestemd, die tegen ontvangstbewijs aan de voorzitter van dat bureau wordt overhandigd door de voorzitter van het stembureau of door een hem aangestelde bijzitter.

In geval van een aparte gemeenteraadsverkiezing worden de voormelde documenten en omslagen volgens dezelfde procedure overhandigd aan de voorzitter van het gemeentehoofdbureau.

Ingeval van gelijktijdige districtsraads-, gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen wordt de omslag met de kopie van de geheugendrager bestemd voor de voorzitter van het districtshoofdbureau tegen ontvangstbewijs aan de voorzitter van dat bureau overhandigd door de voorzitter van het stembureau of een door hem aangestelde bijzitter.

Ingeval van aparte districtsraadsverkiezingen worden de voormelde documenten en omslagen volgens dezelfde procedure overhandigd aan de voorzitter van het districtshoofdbureau.

HOOFDSTUK III - Bijzondere bepalingen voor de stemming

Art. 14.

In de stembureaus waar gebruik wordt gemaakt van een geautomatiseerd stelsysteem:

1° wordt in afwijking van artikel 139 van het Kieswetboek, van artikel 18, §1, derde lid, van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale Staatsstructuur, van artikel 15, §1, derde lid, van de wet van 12 januari 1989 tot regeling van de wijze waarop de Brusselse Hoofdstedelijke Raad wordt verkozen, van artikel 31, §1, derde lid, van de wet van 6 juli 1990 tot regeling van de wijze waarop de Raad van de Duitstalige Gemeenschap wordt verkozen, van artikel 9bis, §2, van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en van artikel 33, derde lid, en artikel 106 van de gemeentekieswet, het maximum aantal kiezers per stemhokje op 180 gebracht, behalve in de kieskantons van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad waar het maximum aantal tot 160 wordt beperkt;

2° bestaan de stembureaus waar meer dan achthonderd kiezers zijn ingeschreven, in afwijking van artikel 95, §9, van het Kieswetboek, van artikel 14, §4, van de voormelde wet van 6 juli 1990, van artikel 3sexies, §9, van de voormelde wet van 19 oktober 1921 en van artikel 13 en artikel 94 van de voornoemde gemeentekieswet behalve uit de voorzitter en de secretaris, uit een adjunct-secretaris die doet blijken van beroepservaring in informatica alsook uit vijf bijzitters en vijf plaatsvervangende bijzitters; de bepalingen van de artikelen 104 en 199 van het Kieswetboek zijn van toepassing op de adjunct-secretaris;

3° kan de Koning in afwijking van artikel 142, eerste en tweede lid, van het Kieswetboek en van artikel 32, eerste en tweede lid, van de wet van 6 juli 1990 tot regeling van de wijze waarop de raad van de Duitstalige Gemeenschap wordt verkozen, de openingsuren van de stembureaus verlengen. In dat geval wordt het presentiegeld van de voorzitter en de andere leden van deze bureaus met 50 pct. vermeerderd.

In het geval bedoeld in punt 3° van het eerste lid, worden de onderrichtingen voor de kiezers aangepast.

Art. 15.

In de stembureaus waar van een geautomatiseerd stelsysteem gebruik wordt gemaakt, gaat de voorzitter vóór de opening van het bureau na of de bak van de stembus voor de magneetkaarten leeg is en verzegelt hij het openingsmechanisme ervan. Behalve de voor de betrokken verkiezing voorgeschreven documenten wordt een exemplaar van deze wet in het stembureau ter beschikking van de kiezers gelegd en een tweede exemplaar in de wachtkamer. In elk stembureau worden alle lijsten van kandidaten voor elk van de verkiezingen opgehangen op een daartoe bestemd bord. Die lijsten worden ook opgehangen in ieder stemhokje.

HOOFDSTUK IV - Aan de verkiezing voorafgaande verrichtingen

Art. 16.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken werkt de verkiezingsprogrammatuur uit die is bestemd voor de collegehoofdbureaus, de provinciehoofdbureaus, de kieskringhoofdbureaus, de districthoofdbureaus, de kantonhoofdbureaus, de gemeentehoofdbureaus en de stembureaus.

Art. 17.

§1. Zodra de kandidatenlijsten definitief zijn opgemaakt, of in geval van beroep, zodra het bureau kennis heeft genomen van de beslissing van het Hof van Beroep of van de Raad van State, stuurt de voorzitter van het hoofdbureau van het kiescollege, de kieskring of het district, voor zover kieskantons uit hun bevoegdheidsgebied bij de geautomatiseerde stemming zijn betrokken, of de voorzitter van het gemeentehoofdbureau van de gemeenten die tot deze kantons behoren, deze lijsten en het hun toegekende nummer aan de door de Minister van Binnenlandse Zaken aangewezen ambtenaar.

De in het eerste lid bedoelde informatiegegevens kunnen op magnetische drager worden verstuurd voor zover zij echt verklaard zijn.

§2. De stukken waarin de gezamenlijke volgnummers en letterwoorden of logo's van de voorgedragen lijsten en de kandidatenlijsten voorkomen, zoals de programmatuur ze op het beeldscherm zal doen verschijnen, worden ter goedkeuring voorgelegd aan de voorzitter van het in paragraaf 1 bedoelde hoofdbureau. Elke voorzitter valideert de documenten na in voorkomend geval de nodige verbeteringen te hebben laten aanbrengen en stuurt de gevalideerde documenten terug naar de voormelde ambtenaar.

Deze laat de geheugendragers, die voor de optelling van de stemmen zijn bestemd, opmaken door de kantonhoofdbureaus en, naargelang van het geval, door de gemeentehoofdbureaus, alsook de geheugendragers die voor de stembureaus zijn bestemd.

§3. Deze dragers, die per hoofdbureau of stembureau onder verzegelde omslag zijn geplaatst, worden ten minste drie dagen vóór de verkiezing tegen ontvangstbewijs aan de voorzitters van de hoofdbureaus overhandigd. Op elke omslag staat de identificatie van het overeenkomstige bureau vermeld. Een aparte verzegelde omslag per bureau die eveneens tegen ontvangstbewijs aan de voorzitters van de hoofdbureaus wordt overhandigd, bevat de nodige veiligheidselementen voor het gebruik van de geheugendragers.

De dag vóór de verkiezing overhandigt de voorzitter van het hoofdbureau aan elke voorzitter van het stembureau van zijn bevoegdheidsgebied, tegen ontvangstbewijs, de omslagen die hem betreffen.

In geval van gelijktijdige provincieraads- en gemeenteraadsverkiezingen worden de omslagen met de geheugendragers en die met de veiligheidselementen bestemd voor de stembureaus, door de Minister van Binnenlandse Zaken aan de voorzitters van de gemeentehoofdbureaus gestuurd, die deze omslagen aan de voorzitters van de stembureaus overhandigen overeenkomstig het tweede lid.

HOOFDSTUK V - De verrichtingen inzake totalisatie van de stemmen

Art. 18.

Onmiddellijk na ontvangst van de geheugendragers afkomstig van het stembureau registreert de voorzitter van het kantonhoofdbureau of van het gemeentehoofdbureau, naargelang van het geval, de oorspronkelijke drager op de geheugendrager bestemd voor het optellen van de stemmen.

Indien de registratie door middel van de originele geheugendrager onmogelijk blijkt, herbegint de voorzitter van het hoofdbureau de registratieverrichting door middel van de kopie van deze drager.

Indien deze verrichting eveneens onmogelijk blijkt, eist de voorzitter van het hoofdbureau van de betrokken gemeente de overeenkomstige elektronische stembus op; na deze te hebben ontzegd, gaat hij over tot een volledige registratie van de magneetkaarten die ze bevat. Als de registratie van het stembureau is beëindigd, verzegelt de voorzitter de stembus opnieuw en stuurt hij ze terug naar de gemeente. Vervolgens registreert hij de nieuwe aldus aangemaakte geheugendrager.

In geval van gelijktijdige verkiezingen, kan de Vlaamse Regering bepalen dat de registratie van de geheugendragers met de stemresultaten, voor alle verkiezingen samen, gebeurt op het gemeentehoofdbureau. In dat geval zetelt het kantonhoofdbureau, en in voorkomend geval het gemeentelijk districtshoofdbureau, samen met het gemeentehoofdbureau van de kantonhoofdplaats

Art. 19.

De uitslagen van ieder bureau worden voor de optellingsverrichtingen geregistreerd door middel van een daartoe bestemd informaticasysteem. Indien een kanton, een gemeente of een gemeentelijk district maximaal dertig stembureaus telt, beschikt het hoofdbureau over één enkel informaticasysteem voor de registratie van de stembureaus. Indien een kanton, een gemeente of een gemeentelijk district meer dan dertig stembureaus telt, kan het hoofdbureau over een bijkomend informaticasysteem beschikken per begonnen schijf van 30 stembureaus. De afkondiging door de voorzitter van het hoofdbureau van gedeeltelijke uitslagen die de lijsten hebben behaald, kan gebeuren na de registratie per informaticasysteem, zoals bedoeld in het eerste lid.

Art. 20.

Wanneer de uitslagen van alle stembureaus zijn geregistreerd, drukt de voorzitter van het hoofdbureau het proces-verbaal af alsook de stemopnemingstabel, waarvan de modellen worden vastgesteld door de Minister van Binnenlandse Zaken.

In de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde drukt de voorzitter van het kantonhoofdbureau bij de verkiezing van het Europese Parlement of van de Senaat twee stemopnemingstabellen af; de ene, in het Nederlands gesteld, bevat de uitslag van de stemmen uitgebracht op een kandidatenlijst ingediend bij het Nederlandse collegehoofdbureau, en de andere, in het Frans gesteld, bevat de uitslag van de stemmen uitgebracht op een kandidatenlijst ingediend bij het Franse collegehoofdbureau; hij drukt voor ieder college een onderscheiden proces-verbaal af.

Art. 21.

§1. Het proces-verbaal en de stemopnemingstabel, beide ondertekend door de voorzitter, de overige leden en de getuigen van het hoofdbureau, worden in een verzegelde omslag gesloten waarop de inhoud ervan wordt vermeld.

Deze omslag alsook de omslagen met de processen-verbaal van de stembureaus worden in één verzegeld pak samengebracht, dat de voorzitter van het hoofdbureau binnen 24 uur naargelang van het geval toestuurt aan:

- 1° de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring voor de verkiezing van de Kamer van volksvertegenwoordigers, of aan de voorzitter van het provinciehoofdbureau, bedoeld in artikel 94bis, §2, van het Kieswetboek, voor de verkiezing van de Senaat;
- 2° de voorzitter van het districthoofdbureau voor de verkiezing van de provincieraad;
- 3° de voorzitter van het provinciehoofdbureau bedoeld in artikel 12, §3, van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement;
- 4° de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring voor de verkiezing van de Waalse Gewestraad, de Vlaamse Raad en de Raad van de Duitstalige Gemeenschap;
- 5° de voorzitter van het gewestbureau voor de verkiezing van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad;
- 6° de provinciegouverneur, voor de verkiezing van de leden van de gemeenteraad en voor de verkiezing van de districtsraad.

De omslagen met de geannuleerde magneetkaarten en de kaarten die aanleiding hebben gegeven tot een ongeldig verklaarde stem en de omslagen met de magneetkaarten met de stemmen uitgebracht bij wijze van test door de voorzitter of de leden van het stembureau voor de opening van het bureau voor de kiezers worden naar de door de minister van Binnenlandse Zaken gemachtigde ambtenaar gestuurd zodra de verkiezing definitief geldig of ongeldig is verklaard.

§2. De geheugendragers afkomstig van de stembureaus en die welke door het hoofdbureau zijn gebruikt voor het optellen van de stemmen worden tegen ontvangstbewijs overhandigd aan de daartoe door de minister van Binnenlandse Zaken gemachtigde ambtenaar, zodra de verkiezing definitief geldig of ongeldig is verklaard. Deze ambtenaar gaat over tot het wissen van de geheugendragers en stelt schriftelijk vast dat dit gebeurd is.

§3. De in de stembussen gevonden magneetkaarten en de ongebruikte magneetkaarten worden, zodra de verkiezing definitief geldig of ongeldig is verklaard, bewaard ofwel in een daartoe door het college van burgemeester en schepenen aangewezen lokaal ofwel in het daartoe aangewezen regionaal bureau van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Art. 22.

§1. Het hoofdbureau van de kantons waar geautomatiseerde stemming wordt georganiseerd, wordt niet opgesplitst in een bureau A en een bureau B, in afwijking van:

- 1° artikel 30 van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale

Staatsstructuur, in het geval van gelijktijdige verkiezingen voor de Waalse Gewestraad, de Vlaamse Raad en het Europese Parlement;

2° artikel 37 van dezelfde wet, in het geval van gelijktijdige verkiezingen voor de Waalse Gewestraad, de Vlaamse Raad en de Wetgevende Kamers;

3° artikel 24 van de wet van 12 januari 1989 tot regeling van de wijze waarop de Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt verkozen, in het geval van gelijktijdige verkiezingen voor deze Raad en voor het Europese Parlement;

4° artikel 30 van dezelfde wet, in het geval van gelijktijdige verkiezingen voor deze Raad en voor de Wetgevende Kamers;

5° artikel 52 van de wet van 6 juli 1990 tot regeling van de wijze waarop de Raad van de Duitstalige Gemeenschap wordt verkozen, in het geval van gelijktijdige verkiezingen voor deze Raad, de Waalse Gewestraad en het Europees Parlement;

6° artikel 58 van dezelfde wet, in het geval van gelijktijdige verkiezingen voor die Raden en voor de Wetgevende Kamers.

§2. Het hoofdbureau van de kantons waar geautomatiseerde stemming wordt georganiseerd, wordt niet opgesplitst in een bureau A, een bureau B en een bureau C, in afwijking van:

1° artikel 41quater van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale Staatsstructuur, in het geval van gelijktijdige verkiezingen voor de Vlaamse Raad, de Waalse Gewestraad, het Europees Parlement en de federale Wetgevende Kamers;

2° artikel 37 van de wet van 12 januari 1989 tot regeling van de wijze waarop de Raad van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wordt verkozen, in het geval van gelijktijdige verkiezingen voor deze Raad, het Europees Parlement en de federale Wetgevende Kamers;

3° artikel 64 van de wet van 6 juli 1990 tot regeling van de wijze waarop de Raad van de Duitstalige Gemeenschap wordt verkozen, in het geval van gelijktijdige verkiezingen voor deze Raad, de Waalse Gewestraad, het Europees Parlement en de federale Wetgevende Kamers.

HOOFDSTUK VI - Slotbepalingen

Art. 23.

Vervalsing van geheugendragers en magneetkaarten wordt bestraft als valsheid in openbare geschriften.

Art. 24.

Artikel 200 van het Kieswetboek is van toepassing op de bedrieglijke verandering van de stem- en optelsystemen en alsook van de geheugendragers en de magneetkaarten.

Art. 25.

Op de kieskantons waar een geautomatiseerd stelsysteem is opgesteld, zijn niet van toepassing:

1° de artikelen 129, 143, eerste tot vierde lid, 144, 145, 147, 149 tot 152, 154 tot 160, 161, eerste tot tiende lid en twaalfde lid, en 162 van het Kieswetboek, alsook de artikelen 95 en 131 van hetzelfde Wetboek in zoverre zij betrekking hebben op de stemopnemingsbureaus;

2° de artikelen 32 en 39 van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale Staatsstructuur, met uitzondering voor elk artikel van §1, eerste lid, eerst volzin;

3° de artikelen 54 en 60 van de wet van 6 juli 1990 tot regeling van de wijze waarop de Raad van de Duitstalige Gemeenschap wordt verkozen, ingevoegd bij de gewone wet van 16 juli 1993, met uitzondering, voor elk artikel, van §1, eerste lid, eerste volzin;

4° artikel 26 van de wet van 12 januari 1989 tot regeling van de wijze waarop de Brusselse

Hoofdstedelijke Raad wordt verkozen, alsook artikel 32 van de voormelde wet, ingevoegd bij de gewone wet van 16 juli 1993, met uitzondering voor elk artikel van §1, eerste lid; 5° de artikelen 9bis, §5, eerste tot derde lid, §6 en §8, 9quater, 9quinquies, 9sexies, §1, eerste tot zevende lid, 13, §5, vierde en vijfde lid, en §6, 37ter, met uitzondering van het eerste lid, eerste volzin, en het vijfde lid, en de artikelen 37quinquies en 37sexies, 37octies, met uitzondering van het eerste lid, eerste volzin, en het vijfde lid en de artikelen 37decies en 37undecies, van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen; 6° de bepalingen van Boek I van de voormelde gewone wet van 16 juli 1993, van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement en van de wetten vermeld in de punten 3° tot 5°, voor zover ze verwijzen naar de in 1° bedoelde artikelen van het Kieswetboek of voor zover ze betrekking hebben op de stembiljetten en de stemopnemingsbureaus.

Art. 26.

§1. Voor de toepassing van deze wet:

1° moeten in artikel 163 van het Kieswetboek de woorden "artikel 162, derde lid" worden vervangen door de woorden "artikel 20, §1, van deze wet";

2° moeten in artikel 166 van hetzelfde Wetboek en in de artikelen 18bis en 21, §1, tweede lid, van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen de woorden "de biljetten waarop een geldige stem voor een lijst is uitgebracht", "stembiljetten waarop" en "ingevulde stembiljetten" respectievelijk worden vervangen door de woorden "de geldige stemmen voor een lijst", "stemmingen waarbij" en "uitgebrachte stemmen".

§2. De artikelen 204, 205 en 206 van het Kieswetboek zijn van toepassing op de overtredingen bedoeld in de artikelen 23 en 24 van deze wet.

Art. 27.

§1. Wanneer de kieskantons bedoeld in artikel 14 van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europees Parlement voor die verkiezing een geautomatiseerd stelsysteem gebruiken, wijst de voorzitter van het collegehoofdbureau het kieskanton aan dat onder hetzelfde college ressorteert, waarvan de stemopnemingsbureaus belast zijn met het in ontvangst nemen van de stembiljetten afkomstig van de Belgische kiezers die op het grondgebied van een andere Lid-Staat van de Europese Gemeenschap verblijven. Hij stelt de voorzitter van het bijzonder kiesbureau, bedoeld in artikel 13 van de voormelde wet van 23 maart 1989, in kennis van de aanwijzing.

De bepalingen van de artikelen 31, §4, en 33, tweede lid, 3°, b), van de voormelde wet van 23 maart 1989 zijn op die kieskantons van toepassing.

§2. Indien alle kieskantons die onder het kiescollege ressorteren, geautomatiseerd worden, worden de in §1, eerste lid, bedoelde stembiljetten verdeeld over de stembureaus van het kieskanton bedoeld in artikel 14, eerste lid, van de voormelde wet van 23 maart 1989.

In afwijking van de artikelen 31, §4, en 33, tweede lid, 3°, b), van de voormelde wet, voeren de voorzitters van de stembureaus bedoeld in het vorige lid, in aanwezigheid van de andere leden van het bureau en de getuigen, de stemmen in het geautomatiseerd stelsysteem in en maken van deze verrichting melding in het proces-verbaal van het bureau. Na deze verrichting worden de stembiljetten in een verzegelde omslag gesloten die bij het in artikel 12 van deze wet bedoelde proces-verbaal wordt gevoegd.

Art. 28.

Op de gemeentelijke kiescolleges waar een geautomatiseerd stelsysteem is opgesteld, zijn niet van toepassing:

1° de artikelen 31, 32, 37, eerste tot derde lid, 40, 42, eerste en tweede lid, 43 tot 53, van de gemeentekieswet;

2° de bepalingen van de voormelde wet voor zover ze verwijzen naar de in artikel 25, 1°, bedoelde artikelen van het Kieswetboek, of voor zover ze betrekking hebben op de stembiljetten en de stemopnemingsbureaus.

Art. 28bis.

Op de kiescolleges van de districten waar een geautomatiseerd stelsysteem is opgesteld zijn de artikelen 104, 105, 106, 108 en 109 van de gemeentekieswet niet van toepassing in de mate dat zij verwijzen naar de artikelen van de gemeentekieswet die opgesomd worden in het vorige artikel.

Art. 29.

In voorkomend geval past de Minister van Binnenlandse Zaken de onderrichtingen voor de kiezer aan in verband met de verkiezingen bedoeld in de artikelen 25 en 28.